

Asia: VN/1646/2020

Lausuntopyyntö sosiaaliturvakomitean välimietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Sosiaaliturvalainsäädännön yhtenäistäminen (välimietinnön ehdotukset 1 ja 2)
1.1 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset hakuajat ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä etuuksissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia etuuksien hakuajojen yhtenäistämällä voisi olla?

-

1.2 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset tulo- ja palkkakäsitteet ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä tilanteissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia tulo- ja palkkakäsitteiden yhtenäistämällä voisi olla?

-

2. Toimeenpanon monimutkaisuus ja digitalisaation mahdollisuudet (välimietinnön ehdotukset 3 ja 4)
2.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 3 valmistelussa?

-

2.2 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 4 valmistelussa?

-

3. Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (välimietinnön ehdotukset 5, 6 ja 7)
3.1 Onko eri etuuksia ja eläkkeitä koskevien lakien työkyvyttömyyden käsitteissä epätarkoituksenmukaisia eroja ja jos kyllä, niin millaisia?

-

3.2 Mitä muutoksia lainsäädäntöön (erityisesti etuus- ja palvelulainsäädäntö) tulisi tehdä, jotta lainsäädäntö tukisi työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä olemassa olevan työkyvyn hyödyntämistä?

-

3.3 Komitea ehdottaa arvioitavaksi mahdollisuuksia liittää työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviin etuuksiin kannustimia ja veloitteita osallistua palvelutarpeen arviointiin ja yhdessä asiakkaan kanssa

sovittaviin palveluihin. Ehdotuksen mukaan palvelujen saatavuus ja saavutettavuus tulee huomioida. Mitä palveluja ehdotetun arvioinnin tulisi koskea?

-

4. Työttömyysturva, työllisyyden edistäminen ja osittainen työllistyminen (välimietinnön ehdotukset 8 ja 9)4.1 Komitea ehdottaa, että työmarkkinatuen toimivuutta ja uudistamistarpeita selvitetään tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut. Mitä tilanteita ehdotetun selvityksen tulisi koskea?

Välimietintö sisältää komitean ehdotuksia sosiaaliturvan uudistamiseksi. Ehdotuksissa todetaan, että selvitystyössä tulee kiinnittää huomiota mm. urheilijoihin. Lisäksi välimietinnössä mainitaan, että komiteatyön aikana on keskusteltu urheilijoiden työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä.

Urheilijat ovat erityisryhmä, joka on jäänyt yhteiskunnan tukijärjestelmissä väliinputoajaksi. Monet suomalaisurheilijat yrittävät toteuttaa unelma-ammattiaan pienillä tuloilla ja epävarmuudessa tulevista. Maajoukkueurheilijoille tehdyn kyselytutkimuksen mukaan taloudellisen tuen riittämättömyys on selvästi yleisin kansainvälisen tason saavuttamista estävä tekijä. Urheilu ammattimaistuu ja vaatimustaso kasvaa, joten myös ammatillisen aseman tulisi kehittyä vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Jatkossa huippu-urheilijoiden sosioekonomista asemaa tulee kehittää yhdenvertaiseksi muihin ammatteihin verrattuna.

Olympiakomitea esittää, että sosiaaliturvakomitea huomioi urheilijat sosiaaliturvauudistuksen valmistelussa. Uudistuksessa on syytä selvittää mahdollisuudet kehittää urheilijoiden työttömyysturvaa.

Tällä hetkellä ammattuurheilijat eivät kuulu ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan piiriin. Ei-ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan oikeus urheilijoilla on samoin edellytyksin kuin muillakin työmarkkinoille tulevilla henkilöillä. Lisäksi urheilijalla ei ole mahdollisuutta saada aikuiskoulutustukea. Aikuiskoulutustuen avulla mahdollistettaisiin opiskelu ja joustava siirtyminen ammattuurheilijauran jälkeen muihin tehtäviin (esim. valmennus, markkinointi, hallinto).

Jatkovalmistelussa on keskeistä huomioida Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen urheilijoiden toimeentuloturvan alatyöryhmän ehdotukset jatkotoimenpiteiksi. Alatyöryhmä totesi, että urheilijoiden työttömyysturvakysymykset tulisi tarkastella sosiaaliturvakomitean omassa työssä työllistymistä koskevassa kokonaisuudessa. Alatyöryhmän pyynnöstä sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin selvitys urheilijoiden työttömyysturvasta. Selvitys antaa erinomaisen pohjan jatkotyölle, jota tulee tehdä tiiviissä yhteistyössä Olympiakomitean, lajiliittojen, seurojen ja urheilijayhdistysten kanssa.

5. Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (välimietinnön ehdotukset 10, 11 ja 12)5.1 Komitea ehdottaa, että etuusjärjestelmän tulee tukea ihmisten jatkuvaa oppimista ja edistää osallistumisen tasa-arvoa. Miten

etuusjärjestelmää tulisi uudistaa, jotta se parantaisi osallistumisen tasa-arvoa ja tukisi jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistamista?

Urheilijalla ei ole mahdollisuutta saada aikuiskoulutustukea. Aikuiskoulutustuen avulla mahdollistettaisiin opiskelu ja joustava siirtyminen ammattuurheilijauran jälkeen muihin tehtäviin (esim. valmennus, markkinointi, hallinto). Jatkovalmistelussa on keskeistä huomioida Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen urheilijoiden toimeentuloturvan alatyöryhmän ehdotukset jatkotoimenpiteiksi.

5.2 Komitea katsoo, että koulutukseen hakeutumisen tulee olla ensisijaista vailla ammatillista tutkintoa oleville nuorille. Miten nuorten sosiaaliturvaa tulisi uudistaa, jotta etuus- ja palvelujärjestelmien monimutkaisuus ja niiden sisälle asetetut kannustimet eivät aiheuttaisi koulutuksen tai muiden palvelujen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä?

-

5.3 Komitea ehdottaa selvitettäväksi edellytyksiä käynnistää opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus. Millainen opintotukijärjestelmän uudistus tukisi opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua?

Urheiluun panostaminen voi pidentää opintojen kestoa ja vaikuttaa niiden edistymiseen. Huippumenestykseen pyrkivien urheilijoiden on usein haastavaa valmistua tavoiteajassa, vaikka he ovatkin tavoitteellisia ja päämäärätietoisia myös opinnoissaan. Kehittämällä opintotukea urheilijamyönteisemmäksi edistettäisiin opiskelevien urheilijoiden kaksoisuran tosiasiallista toteutumista. Myös Euroopan Unioni on kannustanut jäsenvaltioitaan luomaan tai edelleen kehittämään johdonmukaisia taloudellisia tukijärjestelmiä kaksoisurapolun eri vaiheissa oleville opiskelijaurheilijoille.

Tavoitteellinen urheilu tulisi katsoa opintotukilaissa hyväksyttäväksi syyksi opintojen hidastumiselle ja korkeakoulututkintoa varten myönnettävän opintotuen enimmäisajan pidentämiselle. Huippu-urheilijoiden tulisi olla oikeutettuja saamaan tarvittaessa pidennystä opintotukiaikaansa, koska urheiluun panostaminen voi pidentää opintojen kestoa ja vaikuttaa niiden edistymiseen. Näin voitaisiin edistää opiskelevien urheilijoiden kaksoisuran toteutumista.

Myös opintolainahyvitystä koskevien sääntöjen tulisi huomioida päätoimisena urheilijoina toimivien opiskelijoiden asema. Tavoitteellinen urheilu tulisi siten katsoa sellaiseksi opintotukilaissa hyväksyttäväksi perusteeksi opintojen viivästymiselle, jonka nojalla urheilevalla opiskelijalla olisi viivästymisestä huolimatta oikeus opintolainahyvitykseen.

6. Lasten ja perheiden sosiaaliturva (välimietinnön ehdotukset 13, 14 ja 15)6.1 Komitea ehdottaa työryhmän perustamista lapsilisän uudistamiseksi. Mitä lapsilisäjärjestelmän eri uudistusvaihtoehtojen valmistelussa ja arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?

-

6.2 Komitea ehdottaa lastenhoidon tukien järjestelmän uudistuksen käynnistämistä. Miten ja mistä lähtökohdista lastenhoidon tukien järjestelmää tulisi uudistaa?

-

6.3 Vanhemmalla on vastuu lapsensa elatuksesta. Mitä muutoksia sosiaaliturva- tai muuhun lainsäädäntöön tulisi tehdä, jotta se tukisi vanhempien elatuskykyä?

-

7. Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen (välimietinnön ehdotus 16)7.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 16 edistämiseksi? Mikä asia tai mitkä asiat on tärkeintä selvittää?

-

8. Toimeentulotuki ja pitkäaikaisen toimeentulotukitarpeen vähentäminen (välimietinnön ehdotukset 17 ja 18)8.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 17 ja 18 edistämiseksi?

-

8.2 Mitkä ovat keskeisimmät toimenpiteet, joilla pitkäaikaista toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää?

-

9. Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (välimietinnön ehdotukset 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 25)9.1 Miten työ- ja toimintakyvyn tukemista, seuranta- ja arviointia sekä työ- ja toimintakykyä tukevia palveluja tulisi vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollossa?

-

9.2 Mitä tulisi ottaa huomioon valmisteltaessaA) monialaista asiakassuunnitelmaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä?B) työkyky- ja kuntoutuspalvelujen yhtenäistä tietopohjaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä?C) vastuutyöntekijä-mallia eniten tukea tarvitseville?

-

9.3 Mitä muuta tulisi ottaa huomioon alaluvun 5.10 ehdotusten edistämiseksi?

-

10. Sosiaaliturvajärjestelmän kannustin- ja byrokratialoukut (välimietinnön ehdotukset 26 ja 27)10.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 26 ja 27 osalta?

-

11. Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus (välimietinnön ehdotukset 28, 29 ja 30)11.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 28, 29 ja 30 edistämiseksi?

-

12. Syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen ansioturva huomioiden (komitean esitys seuraavalle hallitukselle)

12.1 Komitea esittää syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä ansioturva huomioiden alaluvussa 6.1. Tarkoituksena on selkeyttää ja yksinkertaistaa vaiheittain etuusjärjestelmää ja

sen toimeenpanoa sekä helpottaa siirtymistä etuudelta toiselle. Mitä hyötyjä ja haasteita perusturvaetuuksien yhtenäistämiseen ja yhdistämiseen voi liittyä?

-

12.2 Mihin suuntaan perusturvaetuuksien yhtenäistämistä tulisi kehittääA) etuuksien ehtojen osalta?B) toimeenpanon osalta?

-

13. Ehdotusten priorisointi13.1 Välimietinnössä on komitean 31 ehdotusta tuleville hallituksille. Mitä kolmea ehdotusta tulisi edistää ensimmäisenä ja miksi?

-

14. Julkisen talouden kestävyys14.1 Sosiaaliturvauudistuksessa tehtävät ratkaisut voivat joko vahvistaa tai heikentää julkista taloutta pitkällä aikavälillä. Komitea on linjannut, että uudistuksen tulee osaltaan varmistaa julkisen talouden kestävyys työllisyyttä ja väestön työ- ja toimintakykyä vahvistamalla. Tulisiko sosiaaliturvan uudistamisella tavoitella parannusta julkisen talouden kestävyteen pitkällä aikavälillä ja jos kyllä, niin miten?

-

15. Komitean linjaukset toisen kauden työlle15.1 Komitea on linjannut toisen kautensa työstä alaluvussa 6.2. Mikä luetelluista kokonaisuuksista on tärkein ja miksi?

-

15.2 Mihin suuntaan lueteltuja kokonaisuuksia tulisi kehittää?

-

16. Mitä muuta haluat todeta sosiaaliturvauudistuksesta?

Olympiakomitea pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa kuullaan urheilijoita, lajiliittoja ja seuroja.

Suomessa on oltava tulevaisuudessa järjestelmä, joka kannustaa suuntautumaan urheilijan uralle. Tavoitetilana tulee olla, että Suomessa on isompi joukko huippu-urheilijan polulla olevia nuoria urheilijoita, joilla on innostava näkymä tulevaisuudesta ja mahdollisuus urheilu-uraan ensimmäisenä ammattina. Kansainvälisen menestyksen mahdollistamiseksi tarvitaan laadukkaita, urheilijaa tukevia resursseja koko urheilijan polulle.

Huippu-urheilulla on suuri merkitys suomalaiselle yhteiskunnalle. Kolme neljästä suomalaisesta on kiinnostunut siitä, että suomalaiset urheilijat menestyvät kansainvälisesti. Monikaan muu asia ei sido suomalaisia samalla tavalla yhteen ja herätä yhteiskunnassa yhteisöllisyyden tunnetta. Urheilijoilla ja urheilulla on myös merkittävä myönteinen vaikutus talouteen, työllisyyteen ja elinkeinopolitiikkaan esimerkiksi urheilutapahtumien kautta. Valtion on tärkeää edistää huippu-urheilua vastuullisella tavalla, joka kannustaa nuoria antamaan oman ensimmäisen työrupeamansa varsin nuorella iällä ja usein muita ammatteja aikaisemmin.

Ahva Toni
Suomen Olympiakomitea